

Набор от инструменти за повишаване на осведомеността и предотвратяване на корупцията в МСП

® ОИСР

Моля, цитирайте като: ОИСР (2022 г.), *Набор от инструменти за повишаване на осведомеността и предотвратяване на корупцията в МСП*, Документи на ОИСР за бизнес и финансова политика, Издателство на ОИСР, Париж, <https://doi.org/10.1787/19e99855-en>.

В този документ се прави оценка на рисковете от подкупи и корупция в чужбина за малките и средните предприятия (МСП) и се предлага набор от инструменти за повишаване на осведомеността относно значението на приемането на мерки за борба с корупцията. Въз основа на данни, събрани чрез проучвания, интервюта с МСП, търговски организации и юристи в държави, които са страни по Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица в международните търговски сделки, и други, в набора от инструменти са представени инициативи, които ще позволят на правителствата, търговските организации и големите дружества да окажат по-добра подкрепа на МСП при предотвратяването и борбата с подкупването на чуждестранни длъжностни лица и корупцията.

© ОИСР 2022 г.

Правителствени служби на Швеция

Настоящият доклад е изготвен с подкрепата на правителството на Швеция.

За публикуването на тази разработка отговаря генералният секретар на ОИСР. Изразените мнения и използваните аргументи не отразяват непременно официалните възгледи на държавите — членки на ОИСР.

Настоящият документ, както и всички данни и карти, включени в него, не засягат статута или суверенитета на която и да е територия, определянето на международни граници и очертания, както и името на която и да е територия, град или област.

Предговор

Малките и средните предприятия (МСП) доминират в бизнес средата, създават значителен дял от световния БВП и стимулират растежа на заетостта и иновациите. Въпреки това те често не разполагат с необходимите ресурси, за да бъдат в крак с най-добрите практики в областта на борбата с корупцията и спазването на законодателството. Тъй като излагането им на корупционни рискове обикновено е сравнимо с това на по-големите дружества, това ги прави особено уязвими към подкупи и корупция.

За да се преодолее този недостатък, в настоящия набор от инструменти се посочват приложими начини, по които правителствата и другите заинтересовани страни могат да ангажират МСП в борбата с корупцията. В него се обяснява как да се разработят инициативи, които да подпомогнат МСП да разберат рисковете, на които са изложени, и да приемат ефективни мерки за борба с корупцията. Освен това в този набор от инструменти се посочва кои субекти — от държавни органи до предприятия и организации на гражданското общество — са в най-добра позиция да ги прилагат. Той предлага набор от изпитани инициативи за повишаване на осведомеността за корупцията, които

са доказали своята ефективност в различни отрасли и държави. За всяка инициатива в набора от инструменти се предлагат конкретни примери, в които се описва къде и как тя е била успешно приложена.

Този набор от инструменти е един от компонентите на проект от две части, подкрепен от правителството на Швеция. Този проект се фокусира върху корпоративните мерки за борба с корупцията, които са неразделна част от подкрепата на устойчивите бизнес практики (вторият компонент на проекта е озаглавен „Спазване на законодателството за борба с корупцията по време на криза“: *Изграждане на устойчивост и използване на възможностите*). Въз основа на документални проучвания и данни, събрани от ОИСР, обхванатите инициативи варират от разработване на цифрови инструменти за разпространение на специфични за отрасъла насоки за борба с корупцията до насърчаване на правни стимули за предотвратяване на корупцията и системи за възнаграждение за почтеност.

Подчертавайки значението на избягването на универсалния подход, комплектът от инструменти предоставя информация за изготвянето на политики относно начините за улесняване и насърчаване на спазването на законодателството за борба с корупцията в МСП и подпомага МСП при оценката на техните корупционни рискове и предизвикателства, свързани със спазването на правилата.

Надявам се, че заключенията в този доклад ще предоставят конкретна подкрепа на правителствата, заинтересованите страни и дружествата при разработването на техните политики и програми за нормативно съответствие и ще поставят началото на нова ера на по-ефективна дейност за борба с корупцията.

(подпис: не се чете)

Йохан Форсел

Министър на международното сътрудничество за развитие и външната търговия на Швеция

Благодарности

ОИСР би искала да благодари на правителството на Швеция за щедрата финансова подкрепа на това проучване. Бихме искали да изразим благодарността си и на Ина Сандлър, от името на Консултативния комитет на ОИСР за бизнеса и индустрията (ВІАС) към ОИСР, и на Вивиан Скиави, от името на Международната търговска камара (МТК), за тяхната подкрепа и сътрудничество в началните етапи на това проучване. Освен това бихме искали да изкажем благодарност на респондентите от проучването, съветниците и експертите по нормативното съответствие, които избраха да участват в интервютата, които са в основата на много от примерите, споделени в настоящото проучване.

Настоящият доклад е изготвен от консултанта на ОИСР Ела Бохенек и Витор Жеромел, правен анализатор в отдела за борба с корупцията на дирекция „Финансови и корпоративни въпроси“ на ОИСР, под ръководството на Франс Чейн, старши правен анализатор в отдела за борба с корупцията на дирекция „Финансови и корпоративни въпроси“ на ОИСР. Лена Рабаланд оказва ценна помощ като стажант в отдела за борба с корупцията на ОИСР по време на етапа на събиране на данни в това проучване. И накрая, бихме искали да изразим благодарността си на Амелия Годбър, служител по комуникациите, Палома Купейо, асистент по проекта, и Мариана Сесийон, асистент по проекта, за тяхната помощ при оформянето, дизайна и популяризирането на този доклад.

Съдържание

Предговор.....	3
Благодарности.....	4
Въведение.....	6
Събиране на данни и методология.....	9
Проектиране и изпълнение инициативи за повишаване на осведомеността на МСП.....	11
Кой е най-подходящ да достигне до МСП по въпросите на антикорупционните рискове и нормативното съответствие?.....	11
Как да разработим и приложим инициативи за повишаване на осведомеността?.....	16
Набор от инструменти за повишаване осведомеността на и предотвратяване на корупцията в МСП.....	19
Разработване на ясни и леснодостъпни онлайн инструменти.....	21
Разпространяване на насоки за борба с корупцията за нови износители и инвеститори.....	22
Улесняване на електронното обучение за нормативно съответствие за представителите на МСП.....	25
Предоставяне на насоки и системи за комплексна проверка на трети страни.....	26
Стимули за борба с корупцията, етика и съответствие на МСП.....	27
Предоставяне на целенасочена правителствена подкрепа за МСП, които извършват стопанска дейност в чужбина.....	29
Улесняване на достъпа до проучвания на случаи и информация за приключили действия по изпълнение.....	30
Насърчаване на големите дружества да предоставят насоки на МСП за спазване на законодателството за борба с корупцията.....	31
Подкрепа и популяризиране на каналите за докладване на сигнали за нередности, включително за МСП.....	32
Подкрепа за МСП по време на кризи, за да се гарантира устойчивост на корупция.....	33
Цитирани източници.....	35
Бележки.....	36
Фигура	
Фигура 1. Интервюирани по регион.....	10
Инфографика	
Инфографика 1. Преглед на набор с инструменти.....	20

1 Въведение

Малките и средните предприятия (МСП)¹ играят важна роля в икономиката: те създават голям дял от световния БВП, както и работни места и иновации. МСП също доминират в бизнес средата. Те представляват 99% от всички предприятия в Европейския съюз² и от 70% до 95% от всички предприятия в света (ОИСР, 2017 г.[1]). Това се изразява в голям брой разнообразни предприятия, които извършват стопанска дейност в различни отрасли и държави, което може да създаде пречки за държавните органи и другите заинтересовани страни да достигнат до тях.

МСП са особено засегнати от корупцията³ и други световни кризи, включително настоящата пандемия COVID-19. За разлика от големите си колеги, МСП в голяма степен не са в състояние да следят най-добрите практики в областта на нормативното съответствие, включително превенцията на корупцията. Макар че излагането им на корупционни рискове често е сравнимо с това на големите дружества, МСП обикновено са на мнение, че програмите или мерките за нормативно съответствие за борба с корупцията не са необходими или че не разполагат с достатъчно ресурси. Поради това в тях често липсват дори елементарни структури за спазване на законодателството за

борба с корупцията. Малкото МСП, които се отнасят сериозно към излагането си на риск, често се сблъскват с липсата на достатъчно ресурси за създаване или прилагане на адекватни програми за нормативно съответствие.

Тази комбинация от голямо икономическо представителство и повишена уязвимост към корупция и подкупване на чуждестранни длъжностни лица подчерта необходимостта от инициативи за повишаване на осведомеността, насочени към МСП. Въпреки това докладите за оценка на страните на Работната група по въпросите на борбата с подкупването (РГП) показват, че много държави членки се борят да достигнат ефективно до своите МСП. При наблюдението на прилагането на Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки (наричана по-долу „Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването“), РГП оценява, наред с другото, дали нейните държави членки насърчават значими стъпки за повишаване на осведомеността в частния сектор, включително сред МСП, развиващи дейност в чужбина (вж. каре 6). В този контекст РГП често е препоръчвал на държавите да положат повече усилия за повишаване на осведомеността и насърчаване на спазването на законодателството за борба с корупцията сред МСП. Освен това по време на консултациите на РГП с външни заинтересовани страни в контекста на прегледа за 2019-21 г. на Препоръката на Съвета на ОИСР за по-нататъшна борба с подкупването (наричана по-долу „Препоръката на ОИСР за борба с подкупването“) няколко представители на частния сектор призоваха държавите, в координация с търговските организации, да подкрепят по-добре МСП в техните усилия за борба с корупцията.

Достигането до МСП с инициативи за повишаване на осведомеността за корупцията се оказва предизвикателство за държавните органи. Данните, получени за целите на настоящия набор от инструменти, показват, че държавните органи срещат трудности при намирането на представители на МСП, които желаят да се ангажират с въпроси, свързани със спазването на законодателството за борба с корупцията. Основната причина, както беше споменато по-горе, може да е схващането, че спазването на законодателството за борба с корупцията не е необходимо за МСП. Друга причина, изтъкната от някои държави, които отговориха на проучването за настоящия набор от инструменти, е, че представителите на МСП обикновено изпълняват множество задачи в организацията: поради това те може да нямат специализирани познания за разпоредбите за борба с корупцията и често са твърде заети с дейността на дружеството. Авторите на този набор от инструменти се сблъскаха с това предизвикателство от първа ръка, докато се опитваха да привлекат МСП да отговорят на проучване и да участват в интервюта, въпреки помощта на търговски организации и юристи от цял свят.

Целта на настоящия набор от инструменти е да предложи на държавите и другите заинтересовани страни набор от инструменти за повишаване на осведомеността относно корупционните рискове в МСП. Въз основа на данни, събрани чрез предварителни проучвания, анкети на държавни органи и интервюта с експерти в областта на борбата с корупцията и спазването на законодателството, в настоящия набор от инструменти са посочени методите за разработване и прилагане на ефективни инициативи за повишаване на осведомеността, както и заинтересованите страни, отговорни за тяхното разработване (държавни органи, търговски организации, професионални асоциации, големи дружества и др.). Предложеният набор от инструменти предлага десет прости инициативи и предлага конкретни примери за успешно прилагане на такива инициативи.

Наборът от инструменти може да се чете заедно с проучването относно *Спазването на законодателството за борба с корупцията по време на криза: Изграждане на устойчивост и възползване от възможностите*, също финансиран от шведското правителство (ОИСР, 2022р)].

Текстово поле 1. Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването и Препоръката за борба с подкупите от 2021 г

Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването

Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки (Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването или Конвенцията) съдържа правно обвързващи стандарти за криминализиране на подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки и за определяне на отговорността на юридическите лица за такива нарушения. Тя е подписана през 1997 г. от 29 държави — през 2022 г. те са 44 — и влиза в сила през 1999 г.

Конвенцията се фокусира върху „предлагането“ на корупция. В допълнение към забраната за подкупване на чуждестранни длъжностни лица Конвенцията съдържа разпоредби относно корпоративната отговорност, санкциите и конфискацията, юрисдикцията, изпълнението и независимостта на разследванията и наказателното преследване, давността, изпирането на пари и фалшивото счетоводство, както и международното сътрудничество.

С Конвенцията се създава и механизъм за партньорска проверка за наблюдение на прилагането на тези разпоредби, за който отговаря Работната група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването, съставена от държавите — страни по Конвенцията. Докладите на работната група за наблюдение на държавите съдържат препоръки, разработени въз основа на задълбочени проучвания на всяка държава. Тази отворена система за мониторинг с партньорска оценка се провежда на последователни етапи и се счита от Transparency International за „златен стандарт“ в мониторинга.

Препоръката за борба с подкупването от 2021 г

Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването се допълва от набор от свързани инструменти, съдържащи мерки, които страните по Конвенцията трябва да прилагат, за да засилят усилията си за предотвратяване, разкриване и разследване на подкупването на чуждестранни длъжностни лица, по-специално Препоръката на Съвета от 2021 г. за по-нататъшна борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица в международни търговски сделки. Други свързани с темата специфични препоръки включват Препоръката на Съвета относно данъчните мерки за по-нататъшна борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица в международни търговски сделки (2009 г.), Препоръката на Съвета относно подкупването и официално подкрепяните експортни кредити (2019 г.) и Препоръката на Съвета за участниците в сътрудничеството за развитие относно управлението на риска от корупция (2016 г.). Като част от процеса на партньорска проверка, Работната група по въпросите на борбата с подкупването следи за прилагането на Конвенцията и всички свързани с нея инструменти от държавите членки.

Препоръката от 2021 г. е резултат от задълбочен преглед на Препоръката от 2009 г., за да се отразят препоръките, направени от Работната група по въпросите на борбата с подкупването при наблюдението ѝ в отделните държави, и да се гарантира, че тя продължава да отговаря на новите заплахи и предизвикателства в борбата с подкупването на чуждестранни длъжностни лица. Прегледът беше извършен въз основа на консултации с широк кръг заинтересовани страни, включително частния сектор и гражданското общество. Като отражение на новите теми и развитието в областта на борбата с корупцията, в препоръката от 2021 г. се въвеждат разпоредби по въпроси като защита на лицата, подаващи сигнали за корупция, санкции и конфискация, извънсъдебни решения, международно сътрудничество и защита на данните. След избухването на кризата, породена от COVID-19 в препоръката от 2021 г. се подчертава значението на активното прилагане на Конвенцията за борба с подкупването по време на криза и се разширяват разпоредбите на препоръката от 2009 г., като се въвеждат нови изисквания за насърчаване на почтеността в бизнеса:

- Ръководството за добри практики в областта на вътрешния контрол, етиката и спазването на правилата (приложение 2 към препоръката) е укрепено, включително като се подчертава, че усилията на предприятията за спазване на правилата следва да бъдат съобразени с риска,

видими и достъпни. Уточнява се, че разпоредбите за спазване на законодателството за борба с корупцията са приложими както за държавните предприятия, така и за частните дружества.

- Държавите трябва да въведат стимули за предприятията да инвестират в спазването на законодателството за борба с корупцията.
- Държавите следва да насърчават и да участват в колективни действия за борба с подкупите заедно с частния сектор.
- Препоръката от 2021 г. включва обширни разпоредби за осигуряване на всеобхватна и ефективна защита на лицата, подаващи сигнали за нарушения в публичния и частния сектор.
- Държавите трябва да обърнат внимание на искането и приемането на подкупи и да окажат по-добра подкрепа на дружествата, които са изправени пред рискове от искане на подкуп.
- В препоръката се признава потенциалната роля на иновативните технологии за насърчаване на усилията на публичния и частния сектор в борбата с подкупването на чуждестранни длъжностни лица.

Източник: [2021 Препоръка на ОИСР за борба с подкупите](#)

Събиране на данни и методология

Разработването на набора от инструменти се основава на комбинация от следните елементи:

- документални проучвания, основани на отворени източници, включително доклади за оценка на страните на Работната група по въпросите на борбата с подкупването, тематични доклади на ОИСР и проучвания на търговски организации, професионални асоциации, организации на гражданското общество и други заинтересовани страни;
- проучване сред представители на правителствата, включително правителствата на страните членки на Работната група по въпросите на борбата с подкупването (наричано по-долу „проучване сред държавите“); и
- интервюта с експерти в областта на спазването на законодателството за борба с корупцията от бизнес сектора, включително МСП.

Контекстуално проучване

В рамките на проучването бяха разгледани мониторинговите доклади на РГБ за прилагането на Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването, както и тематични проучвания по материали на ОИСР и други публикации на международни организации, учени, практики и организации на гражданското общество относно повишаването на осведомеността за борбата с подкупването, насочена към МСП, и борбата с корупцията в по-общ план. По-специално, бяха прегледани мониторинговите доклади на РГП за отделните държави, за да се определи наличието на успешни инициативи в страните членки на РГП по отношение на повишаването на осведомеността за корупцията сред МСП, както и срещнатите предизвикателства.

Проучване сред членовете на Работната група по въпросите на борбата с подкупването и други държави

За целите на разработването на настоящия набор от инструменти чрез проучване бяха анкетирани 44 държави — членки на Работната група по въпросите на борбата с подкупването, и три държави, които не са членки на групата. Представители на 16 държави, включително 13 членове на работната група, отговориха на проучването сред държавите, което включваше въпроси за:

- съществуването и естеството на инициативи за повишаване на осведомеността на МСП относно рисковете от корупция и подкупване на чуждестранни длъжностни лица и нуждите от нормативно съответствие;
- съществуването и естеството на инициативи за предоставяне на подкрепа на МСП при разработването на мерки за спазване на законодателството за борба с корупцията, включително всички инициативи, предприети в сътрудничество с търговски организации или други участници от частния сектор,
- и оценка на ефикасността на тези инициативи, за да се отразят предизвикателствата и успешният опит.

Интервюта със съответните заинтересовани страни

През март и април 2022 г. бяха проведени интервюта с 13 души, представляващи най-различни държави и региони. Интервюираните бяха предимно юристи по въпросите на нормативното съответствие, които предоставят насоки за борба с корупцията на дружества от всякакъв размер, включително МСП, както и консултанти по въпросите на нормативното съответствие, вътрешнофирмен съветник по въпросите на нормативното съответствие на голямо дружество и представители на търговски организации и професионални асоциации. Интервюираните предоставиха полезни и прагматични гледни точки за това как да се подхожда към МСП с инициативи за повишаване на осведомеността и превенция на корупцията.

Фигура 1. Интервюирани лица по региони

Азиатско-тихоокеански регион

Европа

Латинска Америка

Близкия изток и Северна Африка

Северна Америка

2. Проектиране и изпълнение инициативи за повишаване на осведомеността на МСП

Кой е в най-добра позиция да достигне до МСП по въпросите на антикорупционните рискове и спазването на законодателството?

Повишаването на осведомеността и предотвратяването на корупцията сред МСП е колективно усилие. Представителите на публичния и частния сектор, както и организациите на гражданското общество са в добра позиция да разработят и приложат инициативите, предложени в настоящия набор от инструменти, по-специално:

- **Държавни органи:** Няколко държавни органа са в добра позиция да разработят и приложат успешни инициативи за повишаване на осведомеността на МСП. Там, където има такива, агенциите за борба с корупцията могат да определят нивото на осведоменост на МСП и да разработят индивидуални насоки за МСП в своите държави. Търговските регистри могат да предоставят насоки за борба с корупцията при регистрацията на ново дружество. Агенциите, отговарящи за експортните кредити и гаранции и официалната помощ за развитие, следва да включват клаузи за борба с корупцията в договорите си и активно да информират МСП за рисковете от корупция в чужбина. Посолствата и други форми на задгранични представителства, като например агенции за насърчаване на търговията, могат да предоставят анализ на риска в държавата, както и подкрепа на място за своите национални МСП, които работят или планират да работят в чужди държави и. Правоприлагащите органи могат да засилят контрола върху МСП, които извършват стопанска дейност във високорискови отрасли и/или пазари.
- **Международни организации (МО):** МО предлагат на всички заинтересовани страни, както и пряко на МСП, основани на факти политики. Няколко МО — и по-специално ОИСР — работят по въпроси, свързани с борбата с корупцията и ангажираността на частния сектор, което им дава възможност да подкрепят съответните заинтересовани страни при разработването и прилагането на техните стратегии за повишаване на осведомеността. МО също така са в добра позиция да популяризират собствените си инициативи за повишаване на осведомеността, като например Ръководството за добри практики на ОИСР в областта на вътрешния контрол, етиката и спазването на правилата. Освен това международните организации са форум, на който страните могат да споделят своя опит в областта на предизвикателствата и успехите.
- **Търговски организации:** Благодарение на водещата си роля в бизнес общността търговските организации могат да бъдат чудесен канал за повишаване на осведомеността и предотвратяване на корупцията сред МСП. Националните и международните търговски организации са в тесен контакт с предприятията и разбират техните нужди. Специфичните за отрасъла търговски организации са в изключително добра позиция да разработват и прилагат инициативи, насочени към рисковете и ограниченията, пред които са изправени МСП, действащи в конкретен отрасъл или сектор.
- **Професионални асоциации:** Като насърчават стандартите за почтеност сред професиите, като например адвокати и счетоводители, които предоставят консултации на МСП, професионалните асоциации могат да играят съществена роля за повишаване на осведомеността, насърчаване и подпомагане на МСП при разработването на програми или мерки за вътрешен контрол, етика и спазване на законодателството с цел предотвратяване и разкриване на корупция.
- Проучване, проведено от Асоциацията на дипломираните експерт-счетоводители, показва, че три четвърти от анкетираните МСП в световен мащаб биха приветствали съвет от своите счетоводители във връзка с политиките и практиките за борба с корупцията⁴
- **Големи дружества:** Големите дружества също могат да играят важна роля за повишаване на осведомеността. В доклада на ОИСР за 2020 г. „Движещи сили, механизми и идеи за промяна в корпоративното нормативно съответствие за борба с корупцията“ се посочва, че „натискът от

страна на веригата на доставки може да бъде особено силен мотиватор в случая на МСП, които може да не се страхуват от правоприлагането в случаи на корупционни престъпления, но искат да поддържат бизнес отношения с по-големи дружества“. (ОИСР, 2020 г.[3]) Старши служител по въпросите на нормативното съответствие в голямо дружество, интервюиран в контекста на разработването на този Наръчник, потвърди, че големите дружества трябва да помагат на МСП в усилията им за постигане на нормативно съответствие. Те смятат, че това е „морален дълг на тяхната дружество и също така инициатива, която е полезна за бизнеса както за големите дружества, така и за МСП“

- **Организации на гражданското общество (ОГО):** ОГО могат да предложат нестопанска, недържавна и непартийна гледна точка, за да помогнат на МСП да разберат ползите от приемането на програми и/или мерки за нормативно съответствие за борба с корупцията. Те могат също така да предоставят подкрепа на МСП, които желаят да подават сигнали за твърдения за корупция.

Текстово поле 2. Ролята на търговските организации и професионалните сдружения в препоръката на ОИСР за борба с подкупването от 2021 г.

В Препоръката на ОИСР за борба с подкупването от 2021 г. ролята на търговските организации и професионалните сдружения се подчертава в няколко раздела, включително:

- **Насърчаване на вътрешния контрол, етиката и нормативното съответствие (раздел XXIII.B.ii)**

търговските организации и професионалните асоциации, когато е целесъобразно, в усилията им да насърчават и подпомагат дружествата, по-специално малките и средните предприятия, при разработването на програми или мерки за вътрешен контрол, етика и спазване на правилата с цел предотвратяване и разкриване на подкупване на чуждестранни длъжностни лица, като вземат предвид Насоките за добри практики в областта на вътрешния контрол, етиката и спазването на правилата, посочени в приложение II към настоящия документ;

- **Действия на търговските организации и професионалните сдружения (Ръководство за добри практики в областта на вътрешния контрол, етиката и нормативното съответствие (Приложение II).Б.4)**

Бизнес организациите и професионалните сдружения могат да играят съществена роля в подпомагането на дружествата, по-специално на МСП, при разработването на ефективни програми или мерки за вътрешен контрол, етика и съответствие с цел предотвратяване и разкриване на подкупване на чуждестранни длъжностни лица. Тази подкрепа може да включва, наред с другото:

1. *Разпространяване на информация по въпросите на подкупването на чуждестранни длъжностни лица, включително относно съответното развитие на международните и регионалните форуми, и достъп до съответните бази данни;*
2. *Осигуряване на достъп до инструменти за обучение, превенция, комплексна проверка и други инструменти за нормативно съответствие;*
3. *Общи съвети за извършване на комплексна проверка; и*
4. *Общи съвети и подкрепа за противопоставяне на изнудването и подбуждането, включително, когато е уместно, чрез насърчаване на колективни действия.*

Професионалните асоциации, които упражняват регулаторни правомощия по отношение на определени професии, също могат да играят важна роля за приемането и прилагането на строги етични стандарти за своите членове, включително чрез определяне на рамки за действията, които трябва да предприемат техните членове за предотвратяване на подкупване или при съмнения за подкупване на чуждестранни длъжностни лица и свързани с него престъпления, извършени от клиенти или работодатели.

Източник: [2021 Препоръка на ОИСР за борба с подкупите](#)

Подкрепа на инициативи за колективни действия

Правителствата и заинтересованите страни от частния сектор могат допълнително да подобрят нивото на осведомеността относно борбата с корупцията на МСП, ако подкрепят, насърчават и/или участват в инициативи за колективни действия. Както бе споменато по-горе, МСП представляват значителна част от предприятията, които действат в редица отрасли. Държавните органи често нямат същите познания за рисковете и нуждите на МСП, работещи в даден отрасъл. Търговските организации, от друга страна, познават добре секторите/отраслите, в които работят, и притежават необходимите лидерски умения, за да обединят бизнеса. Големите дружества могат да изградят партньорства с ОГО или професионални асоциации за разработване на обучения и материали за МСП в техните вериги за доставки. Това са само няколко примера за това как различните заинтересовани страни могат да обединят усилията си за насърчаване на стандартите за борба с корупцията в МСП. Съответно инициативите за колективни действия могат да предложат инструменти и среда за успешно сътрудничество между множество заинтересовани страни.

Препоръката на ОИСР за борба с подкупването от 2021 г. насърчава държавите членки да насърчават колективни действия за повишаване на осведомеността, включително в координация с търговски организации (вж. каре 3 по-долу). Държавните органи могат да насърчават и подкрепят

инициативи за колективни действия срещу корупцията в по няколко начина. Например Базелският институт по управление публикува ръководство за органите за предотвратяване на корупцията относно начините за ангажиране на частния сектор в колективни действия срещу корупцията. В ръководството се подчертава, че правителствата трябва да си сътрудничат с частния сектор в дейностите по превенция на корупцията, да подкрепят и стимулират тези дейности и да демонстрират лидерство, като се включат в колективни действия⁵

Текстово поле 3. Колективни действия в препоръката на ОИСР за борба с подкупването от 2021 г

Препоръката на ОИСР за борба с подкупването от 2021 г. насърчава колективните действия, включително чрез публично-частни партньорства, в няколко раздела, а именно:

- **Повишаване на осведомеността на частния сектор относно подкупването на чуждестранни длъжностни лица (раздел IV.ii)**

повишаване на осведомеността в частния сектор, по-специално сред предприятията, извършващи дейност в чужбина, включително малките и средните предприятия, с цел предотвратяване и разкриване на борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица, както и, когато е целесъобразно, чрез целенасочени инициативи, насочени към конкретната професия и сектор, включително относно Насоките за добри практики в областта на вътрешния контрол, етиката и нормативното съответствие, както е посочено в приложение II към настоящата препоръка, което е неразделна част от нея, както и чрез колективни действия и партньорства между частния и публичния сектор в дейностите по повишаване на осведомеността;

- **Решаване на проблема с търсенето (раздел XII.iv)**

I обмисляне на насърчаване, подпомагане, ангажиране или участие в инициативи за колективни действия за борба с подкупите с представители на частния и публичния сектор, както и с организации на гражданското общество, насочени към справяне с чуждестранните подкупи и искането на подкупи

- **Действия на търговските организации и професионалните сдружения (Ръководство за добри практики в областта на вътрешния контрол, етиката и нормативното съответствие (Приложение II).Б.4)**

Бизнес организациите и професионалните сдружения могат да играят съществена роля в подпомагането на дружествата, по-специално на МСП, при разработването на ефективни програми или мерки за вътрешен контрол, етика и съответствие с цел предотвратяване и разкриване на подкупване на чуждестранни длъжностни лица. Тази подкрепа може да включва, наред с другото:

4.общи съвети и подкрепа за противопоставяне на изнудването и набеждаването, включително, когато е уместно, чрез насърчаване на колективни действия.

Източник: [2021 Препоръка на ОИСР за борба с подкупите](#)

Инициативи за колективни действия в частния сектор

Инициативите за колективни действия могат да служат като платформи за МСП за прилагане на мерки за борба с корупцията. При типичните колективни действия „различните участници се ангажират с нов нормативен баланс“⁶. Това създава „стимули за заинтересованите страни да избягват подкупите и корупцията и да елиминират нарушенията от страна на отделните членове“⁷. Създава се среда на сътрудничество, която е взаимно изгодна за всички членове, особено за МСП, които често не разполагат с ресурси за прилагане на ефективни мерки за борба с корупцията (ОИСР, 2020 г.[4]).

МСП могат да решат да се присъединят към инициатива за колективни действия за борба с корупцията по различни причини, включително за да защитят репутацията на своето дружество. Както е отбелязано от Глобалния договор на ООН, дружествата, които решат да не се присъединят към колективни действия, „могат да бъдат изправени не само пред финансовите и бизнес последици от неспазването на колективно договорени, саморегулирани стандарти, които техните колеги прилагат (например да не могат да участват в търг или да не отговарят на условията за доставчик или снабдител), но и да рискуват репутацията си“⁸.

Търговските организации и големите дружества могат да играят важна роля в обединяването на МСП в инициатива за колективно действие. Ръководството на търговските организации и техният експертен опит в бранша гарантират интереса на дружествата към подобни инициативи.⁹ Големите дружества играят основна роля, като ефективно насърчават МСП да се присъединяват към инициативи за колективни действия чрез управление на веригата на доставки.¹⁰

Текстово поле 4. Инициативи за колективни действия с участието на МСП и как държавните органи могат да стимулират колективните действия

Центърът за колективни действия на Б20

Създаден през 2013 г., Центърът за колективни действия на Б20 е глобален ресурсен център за колективни действия за борба с корупцията. Той предлага редица публикации и инструменти за борба с корупцията, както и база данни с над 280 инициативи за колективни действия и проекти, насочени към повишаване на стандартите за почтеност и лоялна конкуренция. Центърът на Б20 е разработен и се поддържа от Базелския институт в сътрудничество с неговите институционални партньори. Всички ресурси са свободно достъпни.

Базата данни на Центъра за колективни действия на Б20 включва някои интересни инициативи за колективни действия с участието на МСП, напр.:

- Съюз на добродетелите: МСП и публични предприятия. Създаване на среда на почтеност за устойчив и приобщаващ растеж; енергиен сектор, Аржентина.
- Инициатива за колективни действия на мрежата на Глобалния договор в Украйна; междусекторна инициатива; Украйна.
- Укрепване на капацитета на частния сектор за превенция на корупцията и повишаване на почтеността в арабските страни; междусекторна инициатива; Египет, Ирак и Либия.
- Глобален договор Бразилия — колективно действие за борба с корупцията в областта на почистването на градовете, твърдите отпадъци и отпадните води; управление на отпадъците; Бразилия.

Източник: Център за колективни действия Б20, база данни.

Инициативи за публично-частно партньорство

Правителствата имат възможност да обединят усилията на МСП в рамките на публично-частните партньорства. Търговските организации също имат голяма роля в тези инициативи, тъй като могат да помогнат на МСП да изразят своите опасения, като им дадат възможност да изразяват мнението си. На въпроса дали биха обмислили да работят в тясно сътрудничество с търговските организации при разработването на инициативи за повишаване на осведомеността и превенция, насочени към МСП, над 70 % от участниците в проучването в отделните държави отговориха утвърдително. Една от страните, участвали в проучването, заяви, че сътрудничеството с търговските организации се счита за „необходимо условие, за да се провери интересът и да се гарантира ангажираността на участниците в частния сектор, особено на МСП, чиито ръководители не винаги осъзнават необходимостта от борба с корупцията и разполагат със силни системи за нормативно съответствие“. Друг респондент твърди, че „координацията с частния сектор е от съществено значение за стартирането на инициативи, които изискват работа и координация между двата сектора“.

Текстово поле 5. Пример за публично-частни партньорства с участието на МСП Австралия:

Мрежа за превенция на подкупването (BPN)

BPN е „публично-частно партньорство, което обединява бизнеса, гражданското общество и правителството с общата цел да подкрепи австралийския бизнес в предотвратяването, разкриването и справянето с подкупването и корупцията и да насърчи културата на нормативното съответствие“. BPN стартира през 2020 г. в отговор на

Препоръка на Работната група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването от фаза 4 Австралия да намери допълнителни начини за насърчаване на дружествата, особено на МСП, да разработват и приемат подходящи програми или мерки за вътрешен контрол, етика и съответствие с

цел предотвратяване и разкриване на подкупане на чуждестранни длъжностни лица. Освен това една от причините за създаването на BPN, както обяснява Австралия в проучването си за държавата, е, че той представлява инструмент за съвместно финансиране от публичния и частния сектор в момент, когато за правителството би било трудно да финансира изцяло инициативата от този вид самостоятелно.

Източник: Отговорите на Австралия на проучването и [Уебсайт на BPN](#).

Азиатско-тихоокеанско икономическо сътрудничество (АТИС) — Бизнес етика за МСП от АТИС — Биофармацевтичен сектор

През 2010 г. АТИС стартира инициативата „Бизнес етика за МСП на АТИС“, която е най-голямото публично-частно партньорство в света. Тя има за цел да укрепи етичните бизнес практики и да осигури равни условия на конкуренция в биофармацевтичния сектор. Една от заявените цели на тази инициатива е да се ангажира с правителствата за насърчаване на стратегии за етично бизнес поведение.

Източник: [АТИС, Бизнес етика за МСП от АТИС, уебсайт на биофармацевтичния сектор](#).

Как да разработим и приложим инициативи за повишаване на осведомеността?

Създаване на обстановка

Убеждаване на МСП, че „нормативното съответствие е полезно за бизнеса“.

МСП в голяма степен са съсредоточени върху крайния резултат; ако чуят убедителни аргументи, доказващи, че нормативното съответствие подобрява бизнес перспективите, те ще бъдат по-склонни да прилагат програми или мерки за спазване на законодателството за борба с корупцията. Поради тази причина правителствените агенции, международните организации, търговските организации и големите дружества трябва да разработват и разпространяват информация, насочена към положителното въздействие на нормативното съответствие върху резултатите от дейността.

Няколко подхода могат да убедят МСП, че нормативното съответствие е полезно за бизнеса. Например могат да бъдат подчертани стимулите за спазване на законодателството за борба с корупцията, като се акцентира върху обществените поръчки и други публични предимства за МСП, които са приели програма за спазване на законодателството за борба с корупцията. Връзката между етичното корпоративно поведение и по-добрите финансови резултати също може да бъде рекламирана; тази връзка отдавна е призната за големите дружества¹¹, както и за МСП, особено в неотдавнашно проучване, публикувано от инициативата на АТИС (Азиатско-тихоокеанско икономическо сътрудничество) за МСП (вж. текстово поле 6).

Подобряване на публичната прозрачност и цифровизацията

Съществува широк консенсус, че липсата на прозрачност в публичния сектор създава стимули и възможности за корупция. Това важи с особена сила за МСП, „които често нямат капацитет да се справят с непрозрачния публичен сектор, да разработват и прилагат стратегии за борба с корупцията и да лобират за своите нужди при липсата на установена рамка за участие в процеса на вземане на решения в публичния сектор“. (ОИСР, 2019 г.[2]) Съответно прозрачността на публичния сектор, ефективното регулиране и цифровизацията могат да послужат като мощни възпиращи фактори за корупцията. Например при наличието на цифровизирани процеси МСП може да имат по-ограничени преки взаимодействия с държавни служители, което значително намалява броя на възможностите за даване или искане на подкуп. Всъщност МСП могат да бъдат особено податливи на бюрократична корупция поради често неофициалната си структура на управление, ограничените си финансови ресурси и липсата на влияние и преговорна сила, необходими за противопоставяне на искането за подкуп. Както е отбелязано от ОИСР, „системите за електронни обществени поръчки могат значително да подобрят видимостта на начина, по който се изразходват публичните средства, да подпомогнат борбата с корупцията и да повишат ефективността на обществените поръчки. Те спестяват пари и време, като намаляват административната тежест и

потенциалните грешки, които могат да възникнат по време на цикъла на обществените поръчки.“ (ОИСП, 2021 г., стр. 166[2])

Текстово поле 6. Нормативното съответствие е полезно за бизнеса Стойността на бизнес етиката в доклада на МСП от АТИС

Нормативното съответствие е полезно за малкия бизнес. Докладът на Работната група за малки и средни предприятия на АТИС за 2021 г. „Стойността на бизнес етиката за МСП от АТИС: Икономическите ползи и зрелостта на етичните програми в секторите, свързани със здравеопазването, по време на пандемията“ показва, че „МСП, свързани със здравеопазването, с висока или средна зрелост на етичните програми, имат по-добри икономически резултати по време на пандемията от COVID-19“.

Проучването се основава на данни, получени чрез проучване, проведено от 18 август до 20 септември 2021 г. Авторите са получили и анализирали над 220 отговора от МСП в сферата на здравеопазването от 18 различни икономики на АТИС. В резултат на това беше успешно доказана връзката между по-добрите икономически резултати и зрелостта на програмата за почтеност по време на кризата, породена от COVID-19.

Източник: АТИС. Стойността на бизнес етиката за МСП от АТИС: Икономически ползи и зрялост на етичните програми в секторите, свързани със здравеопазването по време на пандемията.

Разработване на по-интелигентни насоки и изисквания за спазване на законодателството за борба с корупцията за МСП

Съответните заинтересовани страни, по-специално държавните органи, следва да разработят по-интелигентни насоки и изисквания за спазване на законодателството за борба с корупцията от страна на МСП. Участниците в интервюта за този набор от инструменти единодушно се съгласиха, че МСП трябва да спазват същите стандарти като големите дружества, когато става въпрос за закони за борба с подкупването. Както с право заяви един от интервюираните, „законът си е закон и всеки трябва да го спазва“. Въпреки това експертите, интервюирани за целите на настоящия набор от инструменти, изразиха силен консенсус, че настоящите насоки и изисквания за спазване на законодателството за борба с корупцията в някои държави следва да бъдат опростени за МСП. Често разработени с оглед на големите дружества, настоящите насоки и изисквания за спазване на законодателството за борба с корупцията могат да се окажат непосилни за МСП, които не разполагат с достатъчно ресурси.¹² Насоките и изискванията за спазване на законодателството за борба с корупцията на национално равнище следва да съдържат конкретни препоръки за това как МСП да адаптират своите политики за спазване на законодателството за борба с корупцията, така че те да са съобразени с техните рискове и ограничения. Качествените и неясни стандарти трябва да бъдат заменени с количествени, измерими и опростени насоки, които МСП могат лесно да следват и прилагат.

Създаване на стратегия за повишаване на осведомеността и предотвратяване на корупцията, насочена към МСП

Изготвяне на карта на целевите предприятия

Първата стъпка към разработването и прилагането на ефективна стратегия за повишаване на осведомеността е да се познава целевата аудитория. Съответните заинтересовани страни трябва да определят предприятията, на които искат да въздействат с инициативи за повишаване на осведомеността. При тази дейност следва да се вземат предвид фактори като отрасъл/сектор, размер, местна дейност и други показатели, които биха помогнали за изготвянето на индивидуални стратегии за повишаване на осведомеността.

Насърчаване на обществените консултации

След изготвянето на картата съответните заинтересовани страни следва да поканят предприятията, към които е насочена дейността, за да обсъдят техните виждания и нужди относно приемането на мерки за спазване на законодателството за борба с корупцията. МСП биха били по-възприемчиви към стратегия за повишаване на осведомеността, ако са участвали от самото начало. Освен че им дават усещане за съпричастност, обществените консултации могат да мобилизират бизнеса и да открият водещите фигури. В допълнение към търговските организации, големите дружества могат

да бъдат призовани да мобилизират МСП от своята верига за доставки да участват в тези консултации.

Вземане предвид на разнообразието от МСП

МСП представляват много голямо разнообразие от предприятия — от малки магазини, като съседния магазин за хляб, до сложни предприятия, като технологични стартиращи предприятия с над 200 служители и многомилионен годишен оборот. Когато разработват своите стратегии за повишаване на осведомеността, съответните заинтересовани страни трябва да вземат предвид спецификата на предприятията, към които са насочени. Това засилва необходимостта от съсредоточаване върху стратегии, специфични за отделните отрасли или сектори, и от определяне на предприятията по размер, пазар на дейност и потенциална експозиция на риск. При толкова разнообразна анкета универсалните подходи вероятно няма да бъдат успешни.

Непрекъснат преглед на стратегията и инициативите ви

Съответните заинтересовани страни следва непрекъснато да преразглеждат своите стратегии и инициативи, за да гарантират, че те остават актуални и подходящи, включително да вземат предвид конкретни периоди на глобална криза, независимо дали става въпрос за санитарна, икономическа и/или свързана с политически събития.

Текстово поле 7. Картографиране на предприятията и измерване на спазването на законодателството за борба с корупцията

Австралия: Проучване на BPN за определяне на нуждите на потребителите от МСП във връзка с предотвратяването на подкупването и корупцията

През 2021 г. Австралийската мрежа за превенция на подкупването (BPN) възложи проучване, за да определи нуждите на потребителите от МСП във връзка с превенцията на подкупването и корупцията и как тези нужди могат да бъдат удовлетворени от уебсайта на BPN. Проучването, проведено от Изследователския център за иновации в дизайна към Технологичния университет в Сидни, събра данни, които подкрепиха редица препоръки към BPN за подобряване на уебсайта и цялостната стратегия за ангажиране на МСП.

Източник: Отговорите на Австралия на проучването.

Франция: Национална диагностика на системите за борба с корупцията в предприятията на AFA

От 2020 г. насам Френската агенция за борба с корупцията (AFA) провежда два пъти годишно общонационална диагностика на нивото на зрялост на програмите за спазване на законодателството за борба с корупцията на френските предприятия (*Diagnostic national sur les dispositifs anticorruption dans les entreprises*), независимо от техния размер и оборот. Това упражнение се провежда чрез анонимно проучване, разпространено сред предприятията със съдействието на професионалните федерации. През септември 2022 г. AFA публикува резултатите от втората диагностика, при която 20% от анкетиранията предприятия са МСП.

Източник: [Уебсайт на AFA.](#)

3 Набор от инструменти за повишаване на осведомеността и предотвратяване на корупцията в МСП

Въз основа на горепосочената информация в настоящата глава се предлага набор от инструменти, който включва десет инициативи за повишаване на осведомеността и предотвратяване на корупцията в МСП. Всеки от деветте елемента по-долу:

- Описва накратко всяка инициатива;
- Определя заинтересованите страни, които трябва да бъдат включени във всяка инициатива. Сътрудничеството между различните идентифицирани заинтересовани страни е силно препоръчително, тъй като е по-вероятно то да повиши ефективността на инициативата;
- В текстовите полета е представена информация за случаи, в които тези инициативи са били успешно приложени, или за проучвания, показващи тяхната ефективност.

Инфографика 1. Преглед набор от инструменти:

ПОДКРЕПА ЗА ПОДАВАНЕТО НА СИГНАЛИ ЗА НЕРЕДНОСТИ

Подкрепа и насърчаване на инструменти за подпомагане на МСП да прилагат и/или да имат достъп до канали за подаване на сигнали

ПОДКРЕПА В КРИЗИ

В кризисни контексти, оценка на рисковете за МСП и предоставяне съответно на персонализирана подкрепа.

ОНЛАЙН ИНСТРУМЕНТИ

Разработване и популяризиране на уебсайтове, уебинари и портали, насочени към медиите относно конкретни инициативи за повишаване на осведомеността за борбата с корупцията сред МСП.

ИНТЕНЗИВНО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА НАСОКИ

Обмисляне на инициативи за големи предприятия да мотивират и финансират техни доставчици МСП и усилията на подизпълнителите им да прилагат ефективни програми нормативно съответствие за борба с корупцията

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРАВОПРИЛАГАНЕТО

Осигуряване на леснодостъпна за широката общественост информация за правоприлагащите действия за борба с корупцията

ДЪРЖАВНА ПОДКРЕПА ЗА МСП ЗАД ГРАНИЦА

Насърчаване и укрепване на ангажимента на публичните органи, включително чрез чуждестранни представителства и агенции за насърчаване на търговията, както и всякакви други държавни агенции, които работят с развиващи търговска дейност зад граница МСП

СТИМУЛИРАНЕ НА НОРМАТИВНОТО СЪОТВЕТСТВИЕ

Разработване на системи за правни стимули и награди за бизнес почтеност за МСП, изпълняващи програми за нормативно съответствие. Обмисляне на инициативи за насърчаване на бизнеса, програми за публични предимства и публични регистри на етичните МСП.

КОМПЛЕКСНА ПРОВЕРКА НА ТРЕТИ СТРАНИ

Предоставяне на системи и насоки за комплексна проверка на МСП, развиващи дейност зад граница за извършване на проверка на чуждестранни партньори.

РЪКОВОДНИ НАСОКИ: ИЗНОСИТЕЛИ И ИНВЕСТИТОРИ

Разработване и популяризиране на встъпителни пакети, включително безплатни брошури, наръчници, ръководства и набори от инструменти за износители и инвеститори с ясно и ангажиращо съдържание в областта на превенция на корупцията.

ПОДКРЕПА ЗА ЕЛЕКТРОННОТО ОБУЧЕНИЕ ПО НОРМАТИВНО СЪОТВЕТСТВИЕ

Предоставяне на опростени, достъпни и интерактивни обучения по нормативно съответствие за служители на МСП

Кой следва да прилага тези инициативи

ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ

БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ

ГОЛЕМИ ДРУЖЕСТВА

МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

ПРОФЕСИОНАЛНИ АСОЦИАЦИИ

ОРГАНИЗАЦИИ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

Източник: Тази инфографика е създадена с помощта на ресурси от Freerik.com.

Разработване на ясни и леснодостъпни онлайн инструменти

Инициатива: Разработване и популяризиране на уебсайтове, вебинари и портали с основна информация, общи насоки и други онлайн инструменти, целящи разпространението на специфични за индустрията инициативи за повишаване на осведомеността за борбата с корупцията сред МСП. Тези инструменти трябва да бъдат лесни за използване и кратки, като се вземат предвид ресурсите, с които разполагат МСП.

Кой трябва да го популяризира: Държавни органи, международни организации, търговски организации, професионални асоциации, големи предприятия.

Текстово поле 8. Уебсайтове, вебинари и други онлайн инструменти

Латвия: KNAB: виртуални инструменти за повишаване на осведомеността

През декември 2020 г. Латвийското бюро за превенция и борба с корупцията (KNAB) организира вебинар, посветен на контрола, корупцията, кризите и конкуренцията, за да подчертае ролята на вътрешния контрол на борбата с корупцията по време на криза, когато предприятията, включително МСП, участват в държавни и общински търгове. На събитието присъстваха представители на публичния и частния сектор, а дискусиата бе открита от министър-председателя на Латвия и директора на Бюрото за превенция и борба с корупцията на Латвия (KNAB).

През април 2021 г. латвийското правителство публикува [статия](#), в която подробно се описват: 1) излагането на латвийските дружества на подкупване на чуждестранни длъжностни лица, 2) причините за разработване на система за контрол на борбата с корупцията и 3) вътрешните наказателни последици от подкупване на чуждестранни длъжностни лица и свързаните с него престъпления, извършени от латвийски дружества в чужбина.

Източник: [2021 Работна група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването, фаза 3 Доклад за последващи действия за Латвия.](#)

Норвегия: Контролен списък за превенция на корупцията на ØKOKRIM

ØKOKRIM, норвежкият национален орган за разследване и наказателно преследване на икономически и престъпления срещу околната среда, разработи [уебстраница](#), която предоставя достъпна информация за борбата с подкупването. [Уебсайтът](#) включва и контролен списък от 9 точки, който помага на дружествата, включително на МСП, да предотвратят корупцията.

Източник: [2021 Работна група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването Фаза 4 Доклад на Норвегия](#)

Швейцария: Уебсайт „Борба с корупцията“

Държавният секретариат по икономическите въпроси (SECO) разработи информационен уебсайт за борба с корупцията на четири езика (немски, френски, италиански и английски), наречен [„Борба с корупцията“](#). Уебсайтът включва страница [„Информация за дружествата“](#), на която потребителят може да намери редица полезни публикации, като например ръководства за превенция на корупцията за МСП, контролен списък за МСП за самооценка на риска, ръководство за подаръци и покани за МСП и общо ръководство за швейцарските дружества, които извършват стопанска дейност в чужбина.

Източник: Отговорите на Швейцария на проучването.

ОИСР „Инструмент за самооценка на процесите за оценка на корупционния риск“

През 2021 г. ОИСР стартира [„Инструмент за самооценка на процесите за оценка на корупционния риск“](#), специално пригоден за МСП. Инструментът за самооценка е разработен така, че да бъде достатъчно широк и да отчита разнообразието на МСП, които могат да се различават значително по своите характеристики. Той се основава на ключови теми, съдържащи се в националните и международните стандарти за корупционен риск, и може да се използва от МСП за идентифициране на области с потенциал за подобрене в установените процеси за оценка на корупционния риск.

Източник: Инициатива на ОИСП за Азиатско-тихоокеанския регион, Проект за борба с корупцията и бизнес почтеност в Югоизточна Азия (SEACAB).

Разпространяване на насоки за борба с корупцията за нови износители и инвеститори

Инициатива: Разработване и популяризиране на пакети за посрещане, включително безплатни брошури, наръчници, ръководства и комплекти с инструменти, за настоящи и нови износители и инвеститори, с ясно и ангажиращо съдържание за превенция на корупцията.

Тези документи трябва да включват най-малко информация за законите и разпоредбите за борба с подкупите, които се прилагат за МСП при операциите им в чужбина, наличните канали за докладване, информация за защита на лицата, подаващи сигнали за корупция, както и правни и други стимули за приемане на мерки за борба с корупцията. Тази документация трябва да бъде лесно достъпна и да се разпространява широко и редовно в бизнес средите. Заинтересованите страни от публичния и частния сектор следва да обмислят разработването на документи, съобразени с конкретните промишлени сектори или географски операции, като се вземат предвид техните специфични рискове и други особености.

Кой трябва да го популяризира: Правителствени органи, международни организации, търговски организации, професионални асоциации, големи дружества и организации на гражданското общество.

Текстово поле 9. Брошури, наръчници, ръководства, набори от инструменти и въстъпителни пакети

Австралия: Ръководство за МСП на Глобалния договор на Австралия и Министерството на външните работи и търговията

През октомври 2021 г. беше публикувано просто и визуално привлекателно ръководство за МСП по въпросите на корупцията, озаглавено „Адекватни ли са вашите процедури за борба с подкупите — ръководство за МСП”, финансирано от австралийското правителство чрез Министерството на външните работи и търговията, като част от мрежата на Глобалния договор в Австралия. Брошурата от три страници предоставя кратка и лесна за разбиране информация за значението на предотвратяването на подкупването на чуждестранни длъжностни лица, за задълженията на МСП да управляват корупционните рискове и за стъпките, които трябва да се предприемат, за да се създадат адекватни процедури за борба с подкупването. В ръководството са изброени шест ключови елемента, които съставляват ефективните системи за спазване на правилата за борба с подкупите: i) Ангажимент на ръководството и на висшите служители за разработване, прилагане и популяризиране на политиките за предотвратяване на подкупи; ii) Задълбочени и постоянни оценки на риска за определяне на рисковия профил на бизнеса по отношение на подкупите; iii) Извършване на цялостна комплексна проверка при влизане в нови бизнес отношения и контекст; iv) Ефективни и поверителни механизми за подаване на сигнали и разследване; v) Ясна комуникация и обучение по политиките за предотвратяване на подкупването за всички служители и сътрудници; и vi) Редовно наблюдение и преглед на политиките и процедурите за предотвратяване на подкупване, коригиране, когато е необходимо.

Източник: Отговорите на Австралия на проучването.

Бразилия: Ръководство за почтеност на Службата за подкрепа на микро- и малкия бизнес

През 2017 г. бразилската служба за подкрепа на микро- и малкия бизнес публикува ръководство за почтеност за микро- и малки предприятия. Ръководството предлага лесна за разбиране информация за значението и важността на почтеността, оценката на риска и начините за разработване на програми и мерки за борба с корупцията. Ръководството е достъпно онлайн и на португалски език.

Източник: Отговорите на Бразилия на проучването и уебсайта на Бразилската служба за подкрепа на микро- и малкия бизнес.

Финландия: Министерство на икономиката и заетостта “Ръководство за МСП за борба с корупцията“

През 2020 г. Министерството на икономиката и заетостта на Финландия публикува ръководство, озаглавено „Ръководство за борба с корупцията за МСП“, като част от усилията си да подпомогне МСП в техните усилия за борба с корупцията. За да се подобри достъпността, ръководството е на разположение на фински, шведски и английски език. Ръководството е разделено на три раздела. В раздел 1 се посочва целевата аудитория, кои правила се прилагат за финландските дружества и причините, поради които МСП трябва да се борят с корупцията. В раздел 2 са представени набор от инструменти за борба с корупцията и е описана ролята на програмите за фирмена етика, насочени към превенция, разкриване и реакция. В ръководството се обяснява колко е важно за дружествата да определят лице, което да следи за спазването на правилата, и се дават насоки как да се разработи кодекс за поведение. В раздел 2 се подчертава и значението на разработването на процедури за контрол на трети страни, условията на взаимоотношенията между бизнес партньорите и информирането на дружеството, клиентите и заинтересованите страни. Накрая, в раздел 3 се обобщават ключовите моменти, които МСП трябва да запазят. В него се посочва къде във Финландия и в Европейския съюз могат да се подават сигнали за действия, свързани с подкупи и корупция, включително съответните интернет връзки. То предоставя на МСП допълнителни полезни източници на информация за борба с корупцията, които те могат да използват. На гърба на ръководството е представен полезен терминологичен речник за читателите, които може да имат нужда от помощ при определянето на ключови думи, използвани в ръководството.

Източник: 2020 г. Работна група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването Допълнителен писмен доклад за последващи действия към доклада на Финландия от фаза 4 и официален уебсайт на Министерството на икономиката и заетостта на Финландия, [Ръководство за борба с корупцията за малки и средни предприятия](#).

Франция: Френска агенция за борба с корупцията „Практическо ръководство за МСП за борба с корупцията“

През декември 2021 г. Френската агенция за борба с корупцията (AFA) публикува практическо ръководство, насочено към МСП и средните предприятия. „Практическо ръководство за борба с корупцията за МСП“ (*Guide Pratique Anticorruption a Destination des PME et des Petites ETI*) е достъпно на френски език и предоставя на МСП и средните предприятия ясна и изчерпателна информация, подкрепена с визуални материали, относно следното: i) идентифициране на корупцията, нейните аспекти и рискове; ii) защита на предприятията от тези рискове; iii) определяне на ролята на изпълнителния директор на предприятието чрез обясняване на добрите и лошите практики; iv) обясняване на ролята на Кодекса за поведение и как да се разработи такъв; v) насърчаване на многостепенно обучение по въпросите на корупцията и нейните рискове в цялото предприятие; vi) оценка на почтеността на бизнес партньорите; vii) разработване на вътрешни канали за докладване и вътрешен одит; viii) прилагане на санкции за нарушения на Кодекса за поведение; ix) предоставяне на допълнителни ресурси на разположение на МСП.

Източник: Agence Française Anticorruption, L'AFA publie un [Guide pratique anticorruption a destination des PME et des petite ETI](#)

Нидерландия: Нидерландските правителствени органи и Международната търговска камара (МТК) на Нидерландия дават съвместни насоки за почтена търговия

През 2017 г. ИСС Нидерландия пусна втората версия на брошурата „Почтена търговия без корупция“. Тази брошура е пример за сътрудничество между публичния и частния сектор, тъй като е съвместна публикация на Министерството на външните работи, Министерството на сигурността и правосъдието, Министерството на икономиката, Международната търговска камара на Нидерландия, Конфедерацията на промишлеността и работодателите на Нидерландия и Кралската асоциация МКВ-Nederland. Ръководството предлага инструменти за МСП, работещи на международно ниво, или за МСП, които желаят да се интернационализират, за предотвратяване на корупцията и справяне с подкупването на чуждестранни длъжностни лица. Актуализирана версия на това ръководство е достъпна на нидерландски език на уебсайта на ИСС Нидерландия.

Източник: Уебсайт на [ИСС Нидерландия](#).

Испания: Служба за превенция и борба с корупцията на Балеарските острови и ръководство за нормативно съответствие за почтеност за МСП на Световната асоциация за нормативно съответствие

През декември 2021 г. Службата за превенция и борба с корупцията на Балеарските острови и Световната асоциация за нормативно съответствие публикуваха съвместно [„Ръководство за почтеност и нормативно съответствие за МСП на Балеарските острови“](#). Този документ, достъпен на испански език, представлява полезен инструмент за МСП за разбиране на правната рамка и прилагане на програма за нормативно съответствие. Ръководството включва раздели за идентифициране на рискове, обучение, канали за докладване на сигнали за нередности и вътрешни разследвания.

Източник: Отговорите на Испания на проучването и Службата за превенция и борба с корупцията на Балеарските острови [Почтеност и Ръководство за нормативно съответствие за МСП на Балеарските острови](#).

Ръководство за добри практики на ОИСР относно вътрешния контрол, етиката и нормативното съответствие (2021 г.)

През 2009 г. Работната група на ОИСР по въпросите на подкупите издаде първото си Ръководство за добри практики в областта на вътрешния контрол, етиката и нормативното съответствие. Това е първото междуправителствено ръководство за бизнеса за борба с корупцията. През 2021 г. ръководството беше преразгледано като част от прегледа на Препоръката за борба с подкупите. В ръководството се изброяват 16 добри практики, които дружествата трябва да вземат предвид за „осигуряване на ефективен вътрешен контрол, програми или мерки за етика и съответствие с цел предотвратяване и разкриване на подкупване на чуждестранни длъжностни лица“.

В него се предлагат и действия от страна на търговските организации и професионалните сдружения, като например:

- разпространяване на информация по въпросите на борбата с подкупването на чуждестранни длъжностни лица, включително по отношение на съответното развитие на международните и регионалните форуми, и достъп до съответните бази данни;
- осигуряване на достъп до обучение, превенция, комплексна проверка и други инструменти за спазване на законодателството;
- общи съвети за извършване на комплексна проверка; и
- общи съвети и подкрепа за противопоставяне на изнудването и подбуждането, включително, когато е уместно, чрез насърчаване на колективни действия.

Освен това в ръководството се подчертава ролята на професионалните асоциации за „приемане и прилагане на строги етични стандарти за своите членове, включително чрез определяне на рамки за действията, които трябва да предприемат техните членове за предотвратяване на подкуп или когато се сблъскат със съмнения за подкупване на чуждестранни лица и свързани с него престъпления, извършени от клиенти или работодатели“.

Източник: [2021 г. Препоръка на ОИСР за борба с подкупването](#), приложение 2.

Набор от инструменти за борба с корупцията за малки и средни предприятия от Г-20 и Б-20

През 2015 г. работната група за борба с корупцията на Г-20 и работната група за борба с корупцията на Б-20 публикуваха набор от инструменти за борба с корупцията за МСП. Наборът от инструменти е разработен така, че да бъде лесен за използване, кратък и опростен. Той обхваща например мерките, които МСП могат да предприемат, за да защитят бизнеса си от корупция, да се противопоставят на искането за подкуп, да обучат служителите си и да се включат в борбата с корупцията. Наборът от инструменти е достъпен на английски език на уебсайта на председателството на Г-20 в Турция.

Източник: [Уебсайт на турското председателство на Г-20](#).

Доклад на CIPE „Да развиваме почтена търговска дейност“

След публикуването на доклада [„Укрепване на етичното поведение и бизнес почтеността: Ръководство за дружества от развиващите се пазари“](#), през декември 2020 г. Центърът за международно частно предприемачество (CIPE) публикува доклад, в който се дават конкретни примери от реалния свят за предизвикателствата, свързани с интегритета на бизнеса, пред които са

изправени МСП, и подходите, които те използват за преодоляване на тези предизвикателства. „Да развиваме почтена търговска дейност: Истории от малки и средни предприятия в Европа и Евразия“ представя реални истории за борбата на малките и средните предприятия да оцелеят, като в същото време не забравят за важността на бизнес почтеността. Този доклад е публично достъпен на английски език.

Източник: Уебсайт на CIPЕ.

Инструменти на Transparency International Швейцария за МСП

През септември 2021 г. Transparency International Швейцария публикува серия от четири инструмента за борба с корупцията за МСП. Те обхващат редица важни въпроси, като например общо ръководство за превенция на корупцията, инструмент за самооценка на риска и два наръчника за управление на сигнали за корупция и подаръци и покани. Тези ръководства са достъпни на френски и немски език.

Източник: [Уебсайт на Transparency International Швейцария.](#)

„Програма за съответствие и етика за един долар на ден: Как малките предприятия могат да разполагат с ефективни програми“ на SCCE

През 2019 г. Дружеството за корпоративно нормативно съответствие и етика (SCCE) публикува ръководство за това как малките дружества могат да разработят програми за съответствие с минимални ресурси. То включва „Стъпки към усърдна програма за съответствие и етика“, която обхваща прости и ясни стъпки, които МСП могат да следват, за да разработят своите програми за нормативно съответствие. Ръководството е достъпно на арабски, китайски, английски, френски, немски, руски и испански език на уебсайта на SCCE.

Източник: [Уебсайт на SCCE.](#)

Улесняване на електронното обучение за нормативно съответствие за представителите на МСП

Инициатива: За да се намали натоварването на ресурсите на МСП, осигурете на служителите на МСП просто, леснодостъпно и интерактивно обучение за нормативно съответствие, включително чрез лично обучение, електронно обучение и покани за участие в подходящи конференции, включително на специфично за отрасъла равнище.

Много МСП не разполагат с основни познания, необходими за идентифициране на корупционни рискове. Ето защо осигуряването на обучение за ефективни системи за предотвратяване и разкриване на корупция може да представлява безценен актив за достигане до МСП и насърчаване на спазването на законодателството за борба с корупцията. Професионалните асоциации могат да бъдат чудесен източник на информация в това начинание. По-специално, МСП могат да извлекат голяма полза от основно обучение за разпознаване на проблемни транзакции, като например искания за плащания в брой, искания за плащания по фактури, издадени от подставени лица за съмнителни или несъществуващи услуги, искания за такси за фиктивни консултантски услуги или професионални становища, или искания за необосновано високи комисионни.

Конференциите и други форуми, посветени на най-добрите практики в областта на спазването на законодателството за борба с корупцията, също са ефективен инструмент. Те дават възможност на МСП да се учат и обменят информация за превенцията на подкупите, като същевременно създават мрежи от контакти със свои колеги, които се сблъскват със същите предизвикателства, вероятно в същите географски региони или в сходни отрасли/сектори. Държавните органи, международните и регионалните организации и търговските организации могат да играят важна роля в организирането и насърчаването на такива конференции като средство за обмен на опит. Въпреки че може да е трудно да се убедят МСП да отделят време и ресурси за конференция, може да има начини да се намали тежестта, като се позволи виртуално присъствие или като се направят срещите кратки и сбити.

Кой трябва да го популяризира: Държавни органи, международни организации, търговски организации, професионални асоциации, големи предприятия.

Текстово поле 10. Електронно обучение, присъствени обучения и конференции за представители на МСП Австралия: Модул за електронно обучение за борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица и форум „Вдигане на летвата“.

Главната прокуратура на Австралия (AGD) пусна преработена версия на своя [онлайн модул за обучение за борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица](#), както и по-широки насоки за борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица на своя публичен уебсайт. Краткият интерактивен обучителен модул предоставя информация за австралийския режим за борба с подкупите, включително съответните закони и къде се прилагат, какво поведение може да представлява подкуп и кой е чуждестранно длъжностно лице. В модула са описани и стъпките, които предприятията, включително МСП, могат да предприемат, за да насърчат спазването на правилата, как да докладват за подкупи на чуждестранни длъжностни лица и къде да потърсят допълнителна информация. Той включва и видеоинтервюта с представители на Австралийската федерална полиция и кратка викторина. AGD също така разработи подходящи процедурни насоки за дружества от всякакъв мащаб, включително за МСП, относно стъпките, които дружествата трябва да предприемат, за да предотвратят подкупите на чуждестранни длъжностни лица от страна на сътрудник.

Източници: [Онлайн модул за обучение по борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица в Австралия и 2019 г. Работна група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването, фаза 4, писмен доклад за последващи действия на Австралия.](#)

Литва: Инструмент за електронно обучение STT

Специалната следствена служба (STT) на Литва разработи нов интерактивен инструмент за обучение за борба с корупцията, който е достъпен онлайн за широката общественост. [Платформата за електронно обучение на STT за борба с корупцията](#) предоставя обучения по борба с корупцията и сертификати на участниците, които ги завършат. През шестмесечния период от септември 2021 г. до март 2022 г. в платформата са се регистрирали близо 9 700 потребители и са издадени над 12 750 уникални електронни сертификата.

Източник: [Платформата за електронно обучение за борба с корупцията на STT в Литва.](#)

Швеция: филми за обучение и виртуални събития

Шведското министерство на външните работи съвместно с Шведската институция за борба с корупцията, Business Sweden, Шведската агенция за експортно кредитиране и Шведската корпорация за експортно кредитиране проведе две виртуални събития, насочени към членовете на регионалните търговски камари по различни въпроси, свързани с корпоративната социална отговорност. Борбата с корупцията беше централна тема на тези събития. Шведският институт за борба с корупцията също така активно разработи четири филма за обучение по борба с корупцията в полза на дружествата, включително МСП. Те се предлагат на шведски език.

Източник: [Създаден уебсайт Mot Mutor](#) и отговорите на Швеция на проучването.

Предоставяне на насоки и системи за комплексна проверка на трети страни

Инициатива: Предоставяне на насоки или системи за комплексна проверка на трети страни за МСП, които извършват стопанска дейност в чужбина, за да проверяват чуждестранните партньори.

Ефективната комплексна проверка на трети страни е от решаващо значение за МСП, които участват в бизнес операции в чужбина, пряко или непряко, чрез местни партньори. Системите за управление на трети страни обаче са скъпи и в повечето случаи са извън финансовия и логистичен обхват на МСП. В същото време третите страни могат да представляват много сериозен корупционен риск. По данни на ОИСР посредници и други трети страни са участвали в 81% от приключилите дела за подкуп в чужбина между 1999 и 2014 г. (ОИСР, 2020 г.[7]). Ето защо улесняването на достъпа на МСП до инструменти, които улесняват надлежната проверка от трета страна, представлява безценен ресурс за тези дружества.

Кой трябва да го популяризира: Държавни органи, търговски организации, професионални асоциации, големи дружества.

Текстово поле 11. Системи за управление на риска от трети страни в чужбина

Съединени щати: Инструменти за комплексна проверка на Международната търговска администрация

Службата за международна търговия на Министерството на търговията на САЩ предоставя на своя уебсайт полезен инструмент за дружества, които планират да работят с трети страни в чуждестранна юрисдикция. МСП, които имат достъп до този уебсайт, могат да намерят инструкции и списъци с ресурси за извършване на комплексна проверка, както и обширна информация в търговските ръководства на страните, в които са изброени различни пазарни предизвикателства, включително корупция. Въпреки че информацията в този уебсайт е на високо равнище, тя е предоставена в лесен за използване и интерактивен формат и може да бъде полезна за повишаване на чувствителността на МСП към значението на правилното проверяване на техните чуждестранни бизнес партньори. Ръководството се фокусира върху три основни елемента, които МСП трябва да вземат предвид, когато разширяват дейността си в нови държави, а именно: риск за държавата (разбиране на политическите, икономическите и бизнес рисковете), риск за дружеството/партньора (как и откъде да получат информация за правилна оценка на потенциален чуждестранен партньор) и риск при покупка (информация за това как да се избегнат измами на чужд пазар).

Източник: [Администрация за международна търговия на Министерството на търговията на САЩ, уебсайт „Как да извършим комплексна проверка“](#)

Антикорупционна комплексна проверка от страна на трети страни: ръководство за малки и средни предприятия

През 2015 г. МТК публикува [ръководство за антикорупционна комплексна проверка на трети страни за МСП](#). „Той предоставя практически съвети за това как МСП могат да извършват рентабилна комплексна проверка на трети страни, които ангажират да извършват услуги от тяхно име. Той се фокусира върху рисковете от корупция, свързани с ангажирането на доставчици, изпълнители и консултанти от трети страни в международна и национална среда, и как тези рискове могат да бъдат управлявани.“ Освен на английски език, ръководството е достъпно и на [испански](#) и [Шведски](#).

Източник: ICC [Ръководство за антикорупционна комплексна проверка на трети страни за МСП](#).

Стимулиране на спазването на законодателството за борба с корупцията за етични МСП

Инициатива: Разработване на законови стимули и системи за възнаграждение за почтеност в бизнеса за МСП, които полагат усилия да прилагат програми за нормативно съответствие. Освен това държавите биха могли да обмислят инициативи за насърчаване на бизнеса, програми за публични предимства и публични регистри на етичните МСП.

Правните стимули могат да действат както като мотивационни фактори, така и като наказания за неспазване на закони. В качеството си на моркови те могат да осигурят ползи за МСП, които приемат мерки за борба с корупцията, като например преференциално третиране при възлагане на обществени поръчки, системи за възнаграждение за почтеност и смекчаващи вината фактори, които да се вземат предвид при постановяване на присъдата. Правителствата често са най-големите купувачи на стоки и услуги и могат лесно да използват тази покупателна способност, за да насърчат етичното бизнес поведение. Освен това ефективното прилагане на мерки за борба с корупцията може да се счита за защитен или смекчаващ фактор при съдебни производства срещу МСП, свързани с корупция и подкупи. Проучването на ОИСР „Движещи сили на нормативното съответствие“ за 2020 г. показва, че дружествата са по-склонни да приемат антикорупционни програми в държави, в които законът предвижда кредит за правоприлагане (ОИСР, 2020 г.[3]).

От друга страна, понякога е необходимо да се използват санкции, за да се внесе промяна в местната бизнес култура. Създаването на правно обвързващи задължения за МСП да разработват и прилагат мерки за борба с корупцията също може да бъде мощен инструмент за повишаване на

осведомеността. Приемането на закони за борба с корупцията, включващи задължения за прилагане на адекватни мерки за борба с корупцията и санкции за неизпълнението им, може да насърчи културата на спазване на законодателството за борба с корупцията. Важно е обаче при разработването на такива законови и подзаконови актове да се вземат предвид посочените по-горе ограничения, засягащи МСП, както и ефикасността, възпиращата сила и пропорционалността на санкциите.

Кой трябва да го популяризира: Правителствени органи с подкрепата на търговските организации за изпълнение.

Текстово поле 12. Правни стимули, системи за възнаграждение за почтеност, публични регистри и преференциално третиране на етичните МСП

Стимули за спазване на изискванията в препоръката на ОИСР за борба с подкупването от 2021 г

Препоръката на ОИСР за борба с подкупването от 2021 г. въвежда нови стандарти за стимулиране на спазването на законодателството за борба с корупцията и препоръчва на държавите членки да приемат следните мерки (раздел XXIII.B):

Държавите членки следва да:

i. насърчават своите държавни агенции да вземат предвид, когато става въпрос за международни търговски сделки и по целесъобразност, програми за вътрешен контрол, етика и спазване на правилата или мерки за предотвратяване и разкриване на подкупване на чуждестранни длъжностни лица при вземането на решения за предоставяне на публични предимства, включително публични субсидии, лицензи, договори за обществени поръчки, договори, финансирани с официална помощ за развитие, и официално подкрепени експортни кредити;

ii. когато страните членки прилагат мерки за стимулиране на предприятията да разработват такива програми или мерки за съответствие, да предоставят обучение и насоки на съответните правителствени агенции за това как програмите или мерките за вътрешен контрол, етика и съответствие се вземат предвид в процеса на вземане на решения от държавните агенции и да гарантират, че тези насоки са публично достояние и лесно достъпни за предприятията;

iii. да насърчават правоприлагащите органи в контекста на прилагането на разпоредбите относно борбата с подкупването на чуждестранни длъжностни лица и свързаните с него престъпления да обмислят прилагането на мерки за стимулиране на дружествата да разработват ефективни програми или мерки за вътрешен контрол, етика и нормативно съответствие, включително като потенциален смекчаващ фактор. Независимо от това държавите членки следва да гарантират, че самото наличие на програми или мерки за вътрешен контрол, етика и спазване на правилата не освобождава напълно юридическото лице от отговорност, че окончателното разглеждане на такива програми или мерки остава отговорност единствено на съдебните, правоприлагащите или други публични органи и че санкциите остават ефективни, пропорционални и възпиращи в съответствие с член 3 от Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването;

iv. когато държавите членки прилагат мерки за стимулиране на дружествата да разработват такива програми или мерки за спазване на правилата, да гарантират, че компетентните органи обмислят предоставянето на обучение и насоки за оценка на адекватността и ефективността на програмите или мерките за вътрешен контрол, етика и спазване на правилата с цел предотвратяване и разкриване на подкупване на чуждестранни длъжностни лица, както и за това как тези програми или мерки се вземат предвид в контекста на прилагането на законодателството в областта на подкупването на чуждестранни длъжностни лица, и да гарантират, че тази информация или насоки се оповестяват публично и са лесно достъпни за дружествата, когато това е уместно.

Източник: [2021 Препоръка на ОИСР за борба с подкупите](#)

Бразилия: Програма Pro-Ethics на Службата на главния контролър

През 2010 г. бразилската служба на главния контролър (CGU) стартира „Регистър за професионална етика“. През 2015 г. CGU преработи инициативата, която сега се нарича Програма Pro-Ethics. На всеки две години програмата Pro-Ethics публикува списък с одобрени и признати

етични дружества. В списъка за 2020-21 г. участват 327 дружества. От тях 67 дружества бяха одобрени и признати за дружества, работещи в полза на етиката. „Одобрените дружества се ползват от предимствата на общественото признание, че са се ангажирали да предотвратяват и да се борят с измамите и корупцията, от положителната публичност и от оценката на програмата за почтеност от специализиран екип.“¹³

Източник: [2017 г. Работна група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването Писмен доклад за последващи действия във връзка с доклада от фаза 3 на Бразилия и уебсайта на програмата „Про-етика“.](#)

Ресурсен наръчник на АТИС за правителствени стратегии за насърчаване на етичното бизнес поведение“

Инициативата „Бизнес етика за МСП от АТИС“ стартира през август 2020 г. ресурсно ръководство за правителствата със стратегии за насърчаване на етичното бизнес поведение. Ресурсното ръководство се фокусира върху шест области: (1) правомощия за свикване на заседания, (2) обществени поръчки, (3) регулаторни практики, (4) признания и стимули за прилагане на законодателството, (5) обучение по бизнес етика с подкрепата на правителството и (6) търговски споразумения. Във въведението на справочника се подчертава, че: „Макар че е необходимо правителствата да гарантират, че се предприемат последователни действия за прилагане на законите срещу онези, които нарушават законите, предназначени да предотвратят неетично бизнес поведение, те могат също така да предприемат проактивни стъпки за насърчаване на етичното бизнес поведение преди да се появи неетична дейност.“

Източник: АТИС, „Бизнес етика за МСП от АТИС“, „[Правителствени стратегии за насърчаване на етичното бизнес поведение](#)“: Ръководство за ресурси за [Икономики от инициативата „Бизнес етика за МСП от АТИС“](#)

Предоставяне на целенасочена правителствена подкрепа за МСП, които извършват стопанска дейност в чужбина

Инициатива: Да предприеме мерки за насърчаване и засилване на ангажираността на публичните органи, включително чрез чуждестранните представителства и агенциите за насърчаване на търговията, както и на всички други държавни агенции, които работят с МСП, осъществяващи стопанска дейност в чужбина. Това включва провеждането на широкообхватно обучение за борба с корупцията на всички дипломати и административен персонал преди изпращането им в чужди държави, като се гарантира, че те на свой ред ще бъдат полезен източник на информация за МСП, работещи в чужди юрисдикции. Държавните органи биха могли да споделят своя опит и да си оказват взаимна подкрепа в това отношение чрез международни форуми, като например Работната група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупването, включително нейните регионални инициативи, и/или срещи в посолствата на местно равнище.

Кой трябва да го популяризира: Правителствени органи с помощта на международни организации.

Текстово поле 13. Насърчаване на ангажираността на чуждестранните представителства с МСП, извършващи стопанска дейност в чужбина **Корея: Инициативи за повишаване на осведомеността на дружествата, извършващи стопанска дейност в чужбина**

Корейското министерство на външните работи инструктира всички корейски дипломатически мисии да информират корейските дружества, работещи в чужбина, за Конвенцията на ОИСР за борба с подкупите и свързаните с нея национални закони чрез работни заседания, семинари и срещи. Към 2020 г. над 40 мисии съобщават, че провеждат такива събития, за да повишат обществената осведоменост за рисковете от подкупване на чуждестранни длъжностни лица и свързаното с тях законодателство.

Източник: [2021 г. Работна група на ОИСР, фаза 4, двугодишен доклад за проследяване на Корея](#)

Съединени щати: Обучение, предоставено от задграничните служби на САЩ на дружества, работещи в чужбина

Правните служби на Министерството на търговията и Държавния департамент предоставят основно обучение по Закона срещу корупционните практики в чужбина (FCPA) и свързаните с него

инструменти за борба с корупцията на служителите от Службата за външна и вътрешна търговия на Министерството на търговията на САЩ и от Службата за външна търговия на Държавния департамент, които от своя страна предоставят обща информация и ресурси на американските дружества, работещи в чужбина, по FCPA и свързаните с него въпроси за борба с корупцията.

Източник: [2020 г. Работна група на ОИСР, фаза 4 Доклад на Съединените щати](#)

Улесняване на достъпа до проучвания на случаи и информация за приключили действия по изпълнение

Инициатива: Да предоставя на широката общественост лесен достъп до информация за действията за борба с корупцията, включително чрез съобщения за печата и резюмета на делата. Освен това заинтересованите страни могат да провеждат практически и интерактивни обучения по „дилеми“ и „казуси“, основани на реални антикорупционни наказателни производства.

Много вътрешни специалисти по нормативното съответствие използват метода на казусите, за да привлекат вниманието на своите клиенти към корупционните рискове. Примерите от реалния живот, особено тези, които показват наказателно преследване на дружества и техни представители в същия сектор, са мощен инструмент. В доклада на ОИСР за 2020 г. относно движещите сили за спазване на законодателството той се нарича „ефект на страничния наблюдател“, (ОИСР, 2020 г.[3]). Висшите ръководители и собствениците на предприятия са склонни да обръщат голямо внимание на съдбата на своите колеги, които в крайна сметка плащат големи глоби и попадат в затвора като наказание за корупционни бизнес практики. Перспективата за получаване на ефективни, пропорционални и възпиращи санкции е силно възпираща за повечето бизнесмени и има положителен ефект, тъй като наистина насочва вниманието им към рисковете от корупция. Това, в съчетание с правните стимули за прилагане на мерки за борба с корупцията, може да стимулира МСП да приемат и прилагат мерки за спазване на законодателството за борба с корупцията.

Освен това в Препоръката за борба с подкупването от 2021 г. (раздел XV.ii) се препоръчва на страните членки да „правят публични и достъпни, в съответствие с правилата за защита на данните и правото на неприкосновеност на личния живот, както е приложимо, и чрез всякакви подходящи средства, важни елементи от решените случаи на подкупване на чуждестранни длъжностни лица и свързаните с това престъпления съгласно членове 7 и 8 от Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването (наричани по-долу „свързани престъпления“), включително основните факти, санкционираните физически или юридически лица, одобрените санкции и основанието за прилагане на тези санкции“.

Кой трябва да го популяризира: Държавни органи, международни организации, търговски организации и професионални асоциации.

Текстово поле 14. Достъп до проучвания на случаи и информация за приключили действия по изпълнение Австралия: Казуси на уебсайта на Мрежата за превенция на подкупите

Уебсайтът на Австралийската мрежа за превенция на подкупите предлага връзки към правителствени и международни ресурси, както и казуси. Проучванията на конкретни случаи предоставят на австралийските дружества, включително на МСП, преки примери с конкретни сценарии, които да подпомогнат техния бизнес. Важно е да се отбележи, че Мрежата за превенция на подкупите предоставя примери от различни отрасли, за да се повиши значението на предоставената информация за дружеството, което получава достъп до нея.

Източник: Мрежата за превенция на подкупите в Австралия [уебсайт](#)

Доклади на Работната група на ОИСР по въпросите на борбата с подкупите за наблюдение на страните и тематични проучвания

Докладите на Работната група по въпросите на борбата с подкупите за наблюдение на страните и хоризонталните проучвания съдържат ценна информация за проучвания на случаи и приключили действия по прилагане на законодателството. Всеки мониторингов доклад за страната съдържа казуси и информация относно правната и институционалната рамка на оценяваната страна за борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица. ОИСР и РГП също така насърчават тематични проучвания по междусекторни въпроси, свързани с прилагането на Конвенцията на ОИСР за борба с подкупването. Последните доклади бяха посветени на факторите, които допринасят за спазването на законодателството за борба с корупцията, разрешаването на спорове без образуване на съдебно производство и разкриването на подкупване на чуждестранни длъжностни лица. Всички доклади са публично достъпни на уебсайта на ОИСР.

Източник: Уебсайт на OECD.

Насърчаване на големите дружества да предоставят насоки на МСП за спазване на законодателството за борба с корупцията

Инициатива: Да се обмислят стимули за големите дружества да мотивират и финансират усилията на своите доставчици и подизпълнители МСП за прилагане на ефективни програми за спазване на законодателството за борба с корупцията.

Забележителен пример за успешна инициатива, макар и непряко свързана с борбата с корупцията, е американската програма „mentor- protege“, създадена през 1991 г., за да предостави на малките предприятия ресурси и подкрепа във федералния сектор на обществените поръчки. Този тип модел на предоставяне на насоки може лесно да бъде адаптиран и използван в областта на спазването на законодателството за борба с корупцията. Наскоро публикувана научна статия подчертава ползите от подобен подход:

Шаблонът mentor- protege може да бъде от полза както за малките, така и за големите дружества по няколко причини. Първо, протежето ще се възползва от насоките за спазване на правилата и ресурсите, споделени от предоставящия насоки. Чрез споделяне на ресурси и предлагане на насоки предоставящият насоки може да повиши нивото на програмата за етика и нормативното съответствие на приемащия насоките, така че тя да отразява по-добре най-добрите практики в бранша. Партньорството също така ще помогне на приемащия насоките да идентифицира потенциални области на корупционен риск, което ще бъде от полза за цялата верига на доставки¹⁴

Инвестирането в наставничество за спазването на законодателството за борба с корупцията на по-малки бизнес партньори е от взаимна полза. В много страни големите дружества могат да бъдат подведени под отговорност за действия на МСП в техните вериги за доставки. В същото време МСП биха имали голяма полза от опита, политиките и механизмите на големите дружества в областта на спазването на законодателството за борба с корупцията. Затова в интерес на всички е да имат надеждни и сигурни бизнес партньори.

За да бъде успешна този вид програма за предоставяне на насоки, правителството може да предостави стимули за участие на големи предприятия. Такива стимули могат да бъдат под различни форми. Те могат да бъдат финансови (т.е. чрез пряко финансиране, данъчни компенсации или достъп до определени субсидии) или свързани с обществените поръчки (т.е. преференциално

третиране на дружества, които инвестират в наставничество за спазване на законодателството за борба с корупцията за МСП в тяхната верига на доставки).¹⁵

Кой трябва да го популяризира: Големи дружества, включително с подкрепата на държавните органи.

Текстово поле 15. Предоставяне на насоки на МСП от страна на големи дружества в областта на етиката и спазването на законодателството за борба с корупцията Програма за наставничество в областта на етиката, предлагана на доставчици на голямо дружество

От 2017 г. насам една от водещите световни дружества в отбранителния сектор предлага на своите доставчици програма за наставничество в областта на етиката. Програмата започва със самооценка на съществуващите етични програми на доставчиците, последвана от поредица от стъпки, целящи подобряването на тези програми в консултация със специалисти на дружеството-наставник. Дружеството-наставник също така предоставя безплатни ресурси на самообслужване за доставчиците, за да разработят своята програма, както и други видове подкрепа.

Източник: „Програма за напътствия в областта на нормативното съответствие: Подобряване на етиката и нормативно съответствие при малките държавни изпълнители“, Джесика Тилипман и Виджая Сурампуди, Юридически факултет на университета „Джордж Вашингтон“, 2020 г.

Подпомагането на по-малките фирми като възможност за големите фирми

Голямо германско дружество, което реши да предотврати потенциални въздействия върху репутацията, като се обърне към своите доставчици с напътствия за спазване на законодателството за борба с корупцията. В доклада се описва случай, при който голямо дружество е предложило безплатни консултации по въпроси, свързани с нормативното съответствие, на чуждестранно МСП от своята верига за доставки. Голямото дружество провежда одит, интервюта и посещава фабриките на своя чуждестранен доставчик МСП. След това голямото дружество издава препоръки за това как неговият доставчик МСП може да подобри корпоративната си култура. Въз основа на този и друг успешен опит голямото дружество решава да въведе глобална система за комплексна проверка на доставчиците.

Източник: ОИСП (2020 г.), Corporate Anti-Corruption Compliance Drivers, Mechanisms, and Ideas for Change (Корпоративно спазване на законодателството за борба с корупцията — движещи сили, механизми и идеи за промяна), стр. 24.

Подкрепа и популяризиране на каналите за докладване на сигнали за нередности, включително за МСП

Инициатива: Подкрепа и популяризиране на инструменти, които да подпомагат МСП при въвеждането и/или достъпа до каналите за подаване на сигнали.

Информаторите играят важна роля в разкриването на корупция и борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица (ОИСП, 2017 г.[8]). Надеждното законодателство за защита на лицата, подаващи сигнали за нередности, обхващащо служителите на МСП, както и леснодостъпните и разнообразни канали за подаване на сигнали, са от съществено значение не само за разкриване на твърденията, но и за създаване на положителна и прозрачна фирмена култура. Правителствата все по-често предоставят на лицата, подаващи сигнали за нередности, по-последователна правна защита, въпреки че тази защита все още е донякъде фрагментирана и непоследователна в различните държави. С влизането в сила на Директивата на ЕС за защита на лицата, подаващи сигнали за нередности, през 2019 г. и новите разпоредби в Препоръката на ОИСП за борба с подкупването от 2021 г. относно защитата на лицата, подаващи сигнали за нередности, нуждата от канали за докладване вероятно ще се увеличи през следващите години. Държавните органи и други заинтересовани страни следва също така да повишат осведомеността относно правната защита и каналите за докладване, които са на разположение на лицата, подаващи сигнали за нарушения от МСП. Предвид размера на МСП, от тях рядко може да се очаква да прилагат собствени канали за отчитане. Ето защо е налице силна необходимост от централизация, която може

да бъде предложена от правителствата и/или търговските организации, при условие че има достатъчно доверие, автономност и прозрачност на органа, който ще получава докладите.

Кой трябва да го популяризира: Държавни органи, търговски организации и професионални асоциации.

Текстово поле 16. Закони за защита на лицата, подаващи сигнали за нередности, и канали за докладване за МСП

Разпоредби за защита на подаващите сигнали лица в Препоръката на ОИСР за борба с подкупите от 2021 г.

Препоръката за борба с подкупите от 2021 г. (раздел XXII) включва обширни разпоредби за осигуряване на цялостна и ефективна защита на лицата, подаващи сигнали за корупция в публичния и частния сектор. По-специално, препоръката за борба с подкупите предвижда:

- Широко определение за това кой следва да се счита за подател на сигнал, включително лица от публичния и частния сектор, както и трети лица, свързани с лицето, подало сигнала
- Широка защита на лицата, подаващи сигнали, включително поверителност, забрана за отказ от права в договорите и за дисциплинарни производства срещу лицата, подали сигнали
- Широко определение на това какво представлява отмъщение срещу лице, подаващо сигнал за нередности, което не се ограничава до отмъщение на работното място
- Подходящи средства за защита на лицата, подаващи сигнали за нередности, с цел компенсиране на преките и косвените последици от репресивни действия след подаване на сигнал
- Санкции за тези, които отмъщават на лицата, подаващи сигнали за нередности, включително прехвърляне на тежестта на доказване върху лицата, които предприемат отмъщение.
- Ефективна институционална рамка, включваща компетентни органи, разполагащи с достатъчно ресурси и добре обучени, които да получават сигнали и да разследват жалби, информираност и обучение, както и периодични прегледи за оценка на ефективността на правната и институционалната рамка за защита на лицата, подаващи сигнали.

Източник: [2021 г. Препоръка на ОИСР за борба с подкупването.](#)

Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския съюз относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза

Директива 2019/1937 на Европейския съюз предвижда, че правните субекти с 50 или повече служители са задължени да създадат вътрешни канали за подаване на сигнали, съответстващи на техния размер и нивото на риск на техните дейности. В директивата се посочва още, че това задължение не следва да засяга „възможността държавите членки могат да поискат правните субекти в частния сектор с по-малко от 50 работници да създават канали за вътрешно подаване на сигнали и предприемане на последващи действия, включително чрез установяване на по-малко препоръчителни изисквания по отношение на тези канали, различни от предвидените в настоящата директива, при условие че тези изисквания гарантират поверителност и надлежни последващи действия.“ Според уебсайта [EU Whistleblowing Monitor](#) към момента на публикуване на настоящия набор от инструменти 10 държави от ЕС са приели законодателство, с което транспонират Директива 2019/1937/ЕС: **Хърватия, Кипър, Дания, Франция, Ирландия, Латвия, Литва, Малта, Португалия и Швеция.**

Източник: [Директива \(ЕС\) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 г. относно защитата на лицата, които съобщават за нарушения на правото на Съюза, и Монитора на ЕС за подаване на сигнали за нарушения.](#)

Подкрепа за МСП по време на кризи, за да се гарантира устойчивост на корупция

Инициатива: Незабавно оценяване на свързаните с кризата корупционни рискове за МСП и съответно адаптиране на подкрепата.

Пандемията от COVID-19 предизвика глобален икономически спад. По подобен начин други кризи, независимо дали са свързани с екологични или геополитически събития, могат да причинят значителни смущения в бизнеса по целия свят. *Проучването на ОИСР от 2022 г. относно*

спазването на законодателството за борба с корупцията по време на кризи: Изграждането на устойчивост и използването на възможностите подчертава уязвимостта на МСП към повишени корупционни рискове по време на кризи. в контекста на кризите МСП следва да помагат на дружествата да оценяват променящите се корупционни рискове и предизвикателствата, свързани със спазването на законодателството, и биха могли да бъдат под формата на публични насоки, специални обучения и електронни платформи за предлагане на съвети и споделяне на добри практики. При условие че тази подкрепа е съобразена с конкретните рискове и предизвикателства, свързани с въпросната криза, тя би спомогнала за създаването на имидж на правителство, ангажирано да помага на предприятията, и по-специално на МСП, да се справят с предизвикателствата, породени от кризата (ОИСР, 2022 г.[8]).

Проучването на ОИСР от 2022 г. относно спазването на законодателството за борба с корупцията по време на кризи: Изграждането на устойчивост и използването на възможностите допълнително подчертава значението на наставничеството за спазване на законодателството за борба с корупцията за МСП. Предоставянето на ресурси и подкрепа на доставчиците и подизпълнителите от МСП за разработване и прилагане на програми и мерки за борба с корупцията може да намали излагането на дружеството на рискове от корупция и подкупване на чуждестранни лица при възникване на кризи и да осигури по-голяма устойчивост на цялата верига на доставки.

Кой трябва да го популяризира: Държавни органи, търговски организации и големи дружества.

Текстово поле 17. Подкрепа за МСП по време на криза Програма на UNIC за безвъзмездна помощ за украински МСП

През септември 2022 г. Украинската мрежа за почтеност и нормативно съответствие (UNIC), подкрепена от Антикорупционната инициатива на Европейския съюз (EUACI), стартира програма за безвъзмездни средства в подкрепа на украинските МСП, засегнати от войната. Програмата ще предостави безвъзмездни средства в размер до 5 000 евро на избрани МСП, които извършват стопанска дейност в конкретни сектори, за да прилагат практики за спазване на законодателството за борба с корупцията. Безвъзмездните средства ще обхванат широк списък от добри практики в областта на нормативното съответствие — от първоначалната оценка на риска до разработването на методи за оценка на ефективността на функционираща програма за нормативно съответствие.

Източник: [Уебсайт на EU4Business.](#)

Цитирани източници

- ОИСР (2022 г.), *Спазване на законодателството за борба с корупцията по време на криза: Изграждане на устойчивост и възползване от нея* ^[2]
Opportunities, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1f293a25-en>.
- ОИСР (2021 г.), *Government at a Glance 2021*, OECD Publishing, Париж, ^[6]
<https://doi.org/10.1787/1c258f55-en>.
- ОИСР (2020 г.), *Corporate Anti-Corruption Compliance Drivers, Mechanisms and Ideas for Change* (Корпоративно спазване на законодателството за борба с корупцията — движещи сили, механизми и идеи за пром ^[3]
яна), <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Corporate-anti-corruption-compliance-drivers-mechanisms-and-ideas-for-change.pdf>.
- ОИСР (2020 г.), *Foreign Bribery and the Role of Intermediaries, Managers and Gender* (Подкупването на чуждестранни длъжностни лица и ролята на посредниците, мениджърите и пола), ^[7]
<https://www.oecd.org/corruption/Foreign-bribery-and-the-role-of-intermediaries-managers-and-gender.pdf>.
- ОИСР (2020 г.), „Глобални уроци за колективни действия срещу корупцията“: Случаят с Мароко ^[4]
Издателство на ОИСР, Париж, <https://www.oecd.org/mena/competitiveness/Global-lessons-on-collective-action-against-corruption-Case-of-Morocco.pdf>.
- ОИСР (2019 г.), „Подобряване на бизнес средата за МСП чрез ефективно регулиране“, в ^[5]
]Укрепване на МСП и предприемачеството за производителност и приобщаващ растеж: Министерска конференция на ОИСР за МСП през 2018 г., Издателство на ОИСР, Париж, <https://doi.org/10.1787/062487da-en>.
- ОИСР (2017 г.), *Small, Medium, Strong. Тенденции в работата на МСП и условията за бизнес*, ^[1]
OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264275683-en>.
- ОИСР (2017 г.), *Откриването на подкупване на чуждестранни длъжностни лица* ^[8]
, <https://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/The-Detection-of-Foreign-Bribery-ENG.pdf>.

Бележки

¹ Определението за малки и средни предприятия (МСП) варира в зависимост от държавата и региона. За целите на настоящия набор от инструменти МСП са предприятията, които отговарят на критериите в страната или региона, където са регистрирани.

² Европейска комисия, [Предприемачество и МСП: Определение за МСП](#).

³ За целите на настоящия набор от инструменти терминът „корупция“ включва борба с подкупването на чуждестранни длъжностни лица и на национално равнище.

⁴ ACCA (2019 г.), [Combating bribery in the SME sector \(Борба с подкупите в сектора на МСП\)](#), Лондон, стр. 21.

⁵ Базелски институт за управление (2022 г.), [Ангажиране на частния сектор в колективни действия срещу корупцията](#), Базел, стр. 2.

⁶ UNODC, *Серия университетски модули E4J: Борба с корупцията, Модул 5, Корупция в частния сектор, Колективни действия и публично-частни партньорства срещу корупцията, декември 2019 г.*

⁷ Институт на Световната банка (2008 г.), „*Борба с корупцията чрез колективни действия*“: *Ръководство за бизнеса, Вашингтон, окръг Колумбия, стр.23.*

⁸ Обединени срещу корупцията, Наръчник за колективни действия за борба с корупцията, Глобален договор на ООН, 2021 г., стр. 10.

⁹ Обединени срещу корупцията, Наръчник за колективни действия за борба с корупцията, Глобален договор на ООН, 2021 г., стр. 17.

¹⁰ Работен документ 27: Антикоруptionни колективни действия: Фактори за успех, устойчивост и стратегии, Базелски институт по управление, 2018 г.

¹¹ Ethisphere. [обявяване на най-етичните дружества в света за 2022 г.](#)

¹² „Програма за напътствия в областта на нормативното съответствие: Подобряване на етиката и нормативно съответствие при малките държавни изпълнители“, Джесика Тилипман и Виджая Сурампуди, Юридически факултет на университета „Джордж Вашингтон“, 2020 г.

¹³ CGU, [Pro-Etica: „Triplicamos o número de empresas aprovadas o que demonstra um reconhecido desenvolvimento da integridade no país“, afirma ministro da CGU.](#)

¹⁴Програма за предоставяне на насоки в областта на нормативното съответствие: Подобряване на етиката и нормативното съответствие при малките държавни изпълнители", Джесика Тилипман и Виджая Сурампуди, Юридически факултет на Университета „Джордж Вашингтон“, 2020 г., стр. 237-238.

¹⁵ Също.